

До спеціалізованої вченої ради Д 41.055.03
Одеського національного
економічного університету

ВІДГУК

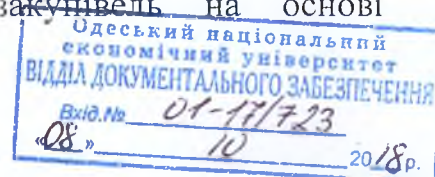
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Письменної Марії Сергіївни на тему
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ І КОНТРОЛЮ
ЗАКУПІВЕЛЬ ЗА ДЕРЖАВНІ КОШТИ»,
подану на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 –
бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Публічні закупівлі здійснюють визначний вплив на виконання основних функцій держави, задоволення суспільних потреб, реалізацію пріоритетних національних проектів. Система публічних закупівель є інструментом регулювання соціально-економічних процесів, значення якого зростає в умовах нестабільної економіки та наявності корупційної її складової. Сучасна система управління публічними закупівлями в Україні стає тим фактором, який здатний дати імпульс до стійкого і динамічного розвитку не тільки національної економіки, але й до розширення і укріплення міжнародної економічної співпраці. Ефективне управління публічними закупівлями є важливою сферою інтересів громадянського суспільства, а тому є важливим об'єктом контролю органів законодавчої влади.

Введений в дію Закон України «Про публічні закупівлі» став обов'язковим до застосування всіма замовниками державного сектора з 1 серпня 2016 р. і був спрямований на забезпечення прозорості закупівель, починаючи з планування і закінчуючи аналізом конкретних результатів. При цьому актуалізуються проблеми, пов'язані з удосконаленням механізмів контролю на основі сучасних методик аналізу ефективності державних закупівель.

Ефективне регулювання процедурами державних закупівель вимагає удосконалення аналітичного забезпечення управління цим процесом та посилення контрольних заходів за його ефективністю, прозорістю і законністю. Саме на досягнення цієї цілі спрямоване дисертаційне дослідження Письменної М.С., метою якого є поглиблення теоретичних засад контролю та аналізу публічних (державних) закупівель на основі



комплексного вирішення пов'язаних з цим методологічних та організаційних складових на засадах норм декларування прозорості та підвітності закупівель відповідно до міжнародних стандартів ISSAI.

Слід зазначити, що нині в наукових колах окремі аспекти даної проблематики, зокрема, дослідження фінансового впливу публічних закупівель на зміцнення державної інституційної спроможності, функціонування якісних інститутів перерозподілу фінансових ресурсів, вивчення впливу корупції на динаміку бюджетних витрат, удосконалення механізму проведення торгів через систему ProZorro та інші стали об'єктом пильної уваги вчених та практиків. Проте проблемні питання методологічного характеру, пов'язані з удосконаленням методики аналізу і організації фінансового контролю за ефективністю закупівель, що здійснюються за державні кошти, поки залишаються поза зоною уваги науковців і потребують подальших досліджень.

Викладене дає підстави стверджувати, що тема дисертаційного дослідження Письменної М.С. «Методологія та організація аналізу і контролю закупівель за державні кошти» є актуальною та інноваційною.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету за темою «Методологія та організація аналізу і контролю закупівель за державні кошти» (реєстраційний номер теми № 379). У межах даної наукової теми автором досліджено парадигмальну сутність державного аудиту закупівель за державні кошти, теоретико-методологічні та організаційні аспекти побудови інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення публічних закупівель в умовах інформаційного середовища та оцінки їх ефективності. Це також свідчить про важливість, своєчасність та актуальність проведеного дослідження.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальне ознайомлення з представленою до захисту роботою показує, що структура дослідження побудована логічно, сформульовані завдання пов'язані з темою дисертації, метою дослідження, висновками та науковими положеннями, що виносяться на захист. Обґрунтованість наукових положень та висновків, що містяться у дисертації, підтверджується вагомою теоретичною базою, яка складає основу дослідження проблем аналізу та контролю закупівель за державні кошти.

Основні результати, здобуті автором, мають у цілому достатньо високий рівень достовірності, що обумовлюється їх науковою і практичною обґрунтованістю. Вона базується на глибокому вивченні процедур проведення державних закупівель, що дозволило розробити автору напрями трансформації системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління цим процесом.

У ході наукової полеміки дисертантом сформульовані теоретичні положення, які є достатньо обґрунтованими та слугують доказовою базою високої практичної значущості проведеного дослідження. Автором опрацьовано значна кількість теоретичних джерел і великий масив статистичних даних, отриманих з відкритих статистичних джерел Держкомстату, офіційних сайту системи Prozorro, річних звітів Рахункової палати тощо. Висновки і рекомендації, що були сформульовані автором, базуються як на теоретичних здобутках дисертанта, так і на якісному аналізі практичного матеріалу, оптимальному використанні методів наукової абстракції, індукції, дедукції, аналізі, синтезі, кореляційно-регресійного та дисперсійного аналізу, методах групування, порівняння, кластерного аналізу, екстраполяції, методах рейтингування та інших наукових методах пізнання.

Усі висновки і пропозиції, розроблені автором особисто, є достатньо обґрунтованими, забезпеченими детальним розрахунковим та ілюстративним матеріалом. У процесі дослідження проведено критичний аналіз отриманих даних, сформульовано логічні висновки, наведено ґрунтовані пропозиції та рекомендації.

У своєму відгуку я зупинюсь на основних наукових результатах здобувача, що виносяться на захист і які, на мій погляд, носять інноваційний характер та мають найбільш суттєве значення для розвитку теоретико-методологічних засад економічного аналізу, контролю та аудиту для цілей удосконалення системи публічних закупівель.

Дослідження здобувача починається з наукового дослідження передумов проведення публічних закупівель в Україні та їх ролі для вітчизняної економіки, як важливого чинника економії бюджетних коштів, виокремлення найсуттєвіших факторів, що визначають спрямування і характер взаємовідносин між учасниками закупівель (параграф 1.1). В першому розділі дисертації проведено ґрунтовний порівняльний аналіз масштабів і динаміки публічних закупівель у країнах Європейського Союзу та в Україні, на основі чого доведена необхідність посилення уваги державних органів до удосконалення механізму їх здійснення і поширення у вітчизняну практику. Цікавими з наукової точки зору є запропонована автором етапізація процесу публічних закупівель, як передбачає виокремлення таких етапів: прогнозування та планування, здійснення закупівель та виконання

контракту, контроль і аудит виконаних контрактів. Даний підхід покладено в основу побудови загальної моделі реалізації аналітичних та контрольних процедур.

Автором детально розглянуто процедури публічних закупівель, досліджено основні принципи їх проведення, котрі регламентовані Директивами про закупівлі для країн ЄС, наголошено на необхідності їх імплементації в нормативне законодавство України, виявлено певні суперечності в нормативно-правовій базі, що слугують підставою для удосконалення інформаційної основи для проведення рамкових угод, проаналізовано порядок і правила проведення електронних аукціонів і акцентовано увагу на тих процедурах, які мають стати об'єктом уваги аудиторів та контролерів при перевірці законності і дотримання всіх вимог.

Заслугують на увагу розроблені дисертантом в другому розділі дисертації критерії оцінки постачальників, які розподілено за двома групами: цінові (вартісні) та нецінові критерії (споживчі характеристики), які покладено в основу методології аналізу публічних закупівель, а також визначено переваги та обмеження використання кожного із зазначених підходів. Слушними є пропозиції дисертанта відносно розроблення загальної стратегії відбору постачальників з урахуванням критеріїв найнижчої ціни та найвигіднішої пропозиції. Для посилення контролю за достовірністю результатів визначення переможця задля ефективної протидії корупційним схемам учасників закупівель автором виокремлено етапи процесу оцінювання потенційних постачальників державних закупівель, які узгоджуються за змістом з основними завданнями діяльності оціночних комісій замовника, визначено основні завдання для кожного етапу та обґрунтовано переваги запропонованого підходу. На основі ідентифікованих проблем ефективності управління системою державних закупівель запропоновано методи та показники вимірювання ефективності залежно від рівнів управління.

Важливим науковим доробком автора є результати досліджень, котрі викладено в третьому розділі дисертації, присвяченому розробленню теоретико-методологічних основ аналізу процедур закупівель та оцінки ефективності витрачання державних коштів. Слід констатувати, що автор відійшов від стандартного структурно-динамічного аналізу обсягів державних закупівель, а на основі економіко-математичних методів розвинув методику аналізу вартісних та кількісних показників державних закупівель в частині виділення їх головних компонентів, залежно від обсягів та джерел фінансування. Використання критерію Кайзера та графіку «кам'янистого осипу» уможлиблюють встановити та систематизувати структурні взаємозв'язки між компонентами державних закупівель і спрогнозувати обсяг

потенційних фінансових потоків видатків зведеного бюджету, які мають здійснюватися через процедури публічних закупівель.

З метою розроблення методичних підходів до визначення ефективності державних закупівель автором уточнено і конкретизовано сутність та зміст цього комплексного поняття, що розкривається через сукупність таких компонент: цільової ефективності, економічної ефективності; організаційної ефективності; ефективності бюджетних витрат. Повністю підтримую позицію автора щодо недоречності ототожнювати поняття «ефективність державних закупівель» і «економія бюджетних коштів». Наукову цінність та практичну значущість мають розробки щодо визначення критеріїв оцінювання ефективності використання бюджетних коштів за такими тематичними напрямками оцінки: продуктивності; результативності; економності; законності; забезпечення прозорості; своєчасності та повноти прийняття управлінських рішень.

Важливе наукове значення мають розроблені дисертантом науково-методичні засади аналізу ефективності державних закупівель в межах трьох груп показників: ефективності державних закупівель замовниками; активності учасників державних закупівель; ризикованості державних закупівель. Особливо схвальної оцінки заслуговує система аналітичних показників для оцінки ризиків (імовірнісних та вартісних характеристик ризику скасування процедури закупівлі; ризику, що процедура закупівлі не відбудеться; ризику оскарження процедури закупівлі; ризику дискваліфікації учасника, сукупного показника вартості під ризиком та сукупного показника ризикованості державних закупівель), яка має інноваційний характер, і недостатньо опрацьована науковцями. Всі методичні викладки проілюстровано на конкретних цифрових прикладах, що підтверджує їх дієвість.

На мій погляд, основне змістовне навантаження дослідження припадає на четвертий розділ дисертації, в якому розкриваються питання організації державного фінансового контролю публічних закупівель, реалізація положень якого в науку та практику дає змогу досягти поставлених цілей і завдань автора. Слушною є позиція автора відносно доцільності поєднання таких видів контролю як державний фінансовий аудит, моніторинг та казначейський фінансовий контроль, які мають спільні риси та цілі (розділ 4 роботи). Практичну цінність мають авторські розробки відносно напрямів, етапів та процедур аудиту на кожній стадії процесу здійснення закупівель, зокрема: аудит на переддоговірній стадії; аудит специфікації замовлення і укладення контракту на проведення державних закупівель; аудит проведення торгів; аудит кінцевих результатів закупок; аудит шахрайства; ІТ-аудит державних закупівель. Для кожного етапу детально розписана послідовність

аудиторських процедур, яка фактично може бути представлена як програма аудиту. Також розроблена послідовність виконання контрольних дій, пов'язаних з виявленням відхилень норм від фактичного здійснення договірних зобов'язань.

Запропоновано етапи здійснення моніторингу державних закупівель та розроблено кількісні та якісні показники для кожного етапу моніторингу з метою оцінки ефективності процесу закупівель та управління ними як на рівні замовника, так і виконавця на предмет прозорості, відсутності корупційних дій, дотримання державних інтересів (параграф 4.4).

Логічним завершенням дослідження дисертанта є п'ятий розділ дисертації, присвячений удосконаленню вітчизняної практики контролю на основі формування парадигми контролю публічних закупівель на основі міжнародних стандартів ISSAI. Автором доведено, що реалізація розроблених наукових парадигмальних підходів до побудови державного фінансового контролю сфери публічних закупівель потребує корінної трансформації системи його інформаційно-аналітичного забезпечення. В дисертації таку трансформацію пропонується здійснювати шляхом визначення її структурно-елементного складу, порядку визнання та використання інформації щодо процесів та інструментів закупівель, формування механізму взаємодії учасників закупівель та громадськості за етапами закупівельного процесу на основі Директив ЄС та міжнародних стандартів державного аудиту ISSAI. Це сприятиме забезпеченню достовірності та повноти даних звітності замовників та потенційних учасників тендерних процедур, а також технологічної завершеності процесів аналізу, аудиту та моніторингу для цілей забезпечення концепції прозорості та підзвітності використання бюджетних коштів та інформування громадськості у відповідь на суспільні запити.

Проведене дослідження свідчить про об'єктивність зроблених дисертантом висновків та про його вміння використовувати сучасний аналітичний інструментарій досліджень.

4. Оцінка теоретичного значення та наукової новизни дисертаційної роботи.

Підсумовуючи основні висновки і результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок здобувача у дослідження обраної ним проблеми, вважаю, що до найбільш суттєвих положень роботи, які мають наукову новизну та відрізняються нетрадиційними підходами до розв'язання поставлених задач, слід віднести такі:

на теоретико-методологічному рівні:

- розроблені вперше напрями трансформації системи інформаційно-аналітичного забезпечення державного фінансового контролю публічних закупівель шляхом визначення її структурно-елементного складу, порядку визнання та використання інформації щодо процесів та інструментів закупівель, формування механізму взаємодії учасників закупівель та громадськості за етапами закупівельного процесу на основі Директив ЄС та міжнародних стандартів державного аудиту ISSAI;
- запропонована парадигма державного контролю публічних закупівель, метою якої є встановлення дотримання принципів публічних закупівель, як синтезованого відображення функціональних завдань управління процесом закупівель, що передбачає розширення спектра контролюючих суб'єктів та підконтрольних об'єктів через взаємодію різновидів контролю (види державного аудиту, моніторинг, казначейський контроль закупівель, внутрішній аудит) та за ступенем охоплення, терміном та інструментарієм реалізації контрольних-аналітичних повноважень через використовувані ризик-орієнтовані показники, що відображають її змістову та формалізовану методологічну складову з урахуванням електронного середовища проведення закупівель, що дозволяє забезпечити гнучкість та необхідний рівень сприйняття даних для виявлення існуючих аномальних відхилень та вчасного реагування для цілей ефективності в цілому по системі публічних закупівель;
- удосконалені методологічні положення державного аудиту в частині конкретизації етапів та механізму виконання аудиторських процедур, спрямованих на виявлення шахрайства, ідентифікації та оцінки факторів ризиків системи електронних закупівель (за впливом на функції управління, обсягів процедур контролю, наслідків порушень вимог), що, на відміну від існуючих положень, доповнить методологічну основу застосування ризик-орієнтованого підходу під час виконання державного аудиту в розрізі підконтрольних об'єктів процесу закупівель;
на методичному рівні:
- удосконалені науково-методичні засади оцінювання ефективності державних закупівель, в межах оцінювання трьох груп показників: 1) ефективності державних закупівель замовниками (економії державних коштів, середнього відсотку зниження ціни державних закупівель); 2) активності учасників державних закупівель (середньої кількості цінових пропозицій від одного учасника, середньої суми цінової пропозиції від одного учасника, середньої кількості учасників на один тендер); 3) ризикованості державних закупівель (імовірнісних та

вартісних характеристик ризику скасування процедури закупівлі; ризику, що процедура закупівлі не відбудеться; ризику оскарження процедури закупівлі; ризику дискваліфікації учасника), сукупного показника вартості під ризиком та сукупного показника ризикованості державних закупівель;

- удосконалену методику аналізу вартісних та кількісних показників державних закупівель в частині виділення їх головних компонентів, залежно від обсягів та джерел фінансування із застосуванням критерію Кайзера та графіку «кам'янистого осипу» для визначення кількості факторів державних закупівель;
- науково-методичний підхід до критеріального вибору найбільш економічно вигідної пропозиції, що на відміну від інших, передбачає рейтингування учасників державних закупівель за зведеним показником економічної вигідності пропозиції, обчисленим за результатами таксономічного аналізу відстаней характеристик тендерних пропозицій учасників від вектору-еталону ідеальної пропозиції предмету закупівлі;
- запропонована методика контрольних дій щодо встановлення відповідності істотних умов договору про закупівлі за державні кошти та визначення договірних зобов'язань учасників закупівель в якості підконтрольних об'єктів з урахуванням вітчизняного та міжнародного нормативного регламентування;

на практичному рівні:

- удосконалені організаційні регламенти контролю та забезпечення прогнозування державних закупівель шляхом аналітичного моделювання прийнятної цінової вартості на основі ідентифікованих ризиків та запропонованих робочих документів державного аудитора «Інструменти оцінки управління та забезпечення аналізу закупівель», «Оцінка концепції аналітичної моделі та її архітектури», «Оцінка побудови і розвитку аналітичної моделі», «Оцінка аналітичних даних для планування закупівель», «Оцінка якості припущень в аналітичному моделюванні»;
- запропонований інструментарій контролю процедур рамкових угод в умовах проведення електронних аукціонів, який слугує інформаційним забезпеченням перевірки державних закупівель відповідно до приведеної у відповідність нормативному середовищу використання рамкових угод за законодавством України та директив в сфері державних закупівель ЄС, що створює релевантну інформаційну базу для аудиторської оцінки дотримання принципів проведення державних закупівель;

- рекомендації автора щодо удосконалення автоматизації обліку запасів учасників закупівель для поглибленої аналітичної технології обліку витрат, яка передбачає нову техніку і структуру зведених даних і алгоритми розрахунку собівартості, механізм обліку якої передбачає структурування даних про запаси і витрати у інтерпретації реєстрів і аналітичних операцій, що дає можливість розв'язувати в автоматизованому режимі необхідні управлінські завдання аналітичних оцінок ефективності закупівель;

Комплексне розв'язання поставлених в дисертації М.С.Письменної завдань надає роботі ті необхідні характеристики, які дозволяють кваліфікувати її як глибоке, фундаментальне дослідження, яке відзначається інноваційним характером і науковою новизною. Висновки до роботи свідчать про її завершеність у цілому, виконання поставленої мети та завдань.

5. Практичне значення одержаних результатів

Наукові положення, висновки і рекомендації, що висвітлені у дисертації М.С.Письменної, апробовані, оцінені та отримали застосування на практиці, про що засвідчують довідки впровадження результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає у пропозиції використання отриманих результатів з метою подальшого розвитку теоретико-методичних засад аудиту ефективності на основі імплементації зарубіжного досвіду, а також при розробці та вдосконаленні національних стандартів здійснення контрольної діяльності та впровадженню норм стандартів ISSAI.

Практична спрямованість наукових результатів, теоретичних положень та висновків дослідження підтверджується наступними документами:

1. На загальнодержавному рівні: методичний інструментарій оцінювання ефективності державних закупівель за рахунок бюджетних коштів, науково-методичний підхід до критеріального вибору найбільш економічно вигідної пропозиції закупівель з урахуванням Директив ЄС використано у процесі удосконалення бюджетного законодавства та при опрацюванні законопроектів (Комітет з питань бюджету, Верховна Рада України, довідка № 04-13/10-1584 (184774) від 05.09.18 р.).

2. На регіональному рівні: методичні підходи до визначення та упорядкування дій під час здійснення процедур державних закупівель державного замовника та аналізу їх ефективності (Кіровоградська регіональна торгово-промислова палата, довідка № 4-11/17 від 15.11.17 р.).

3. На рівні суб'єктів господарювання та громадських організацій: контрольно-аналітичний модуль (моніторинг та оцінка ринку товарів, робіт, послуг), як складова системи державних закупівель (ДП Кіровоградський

Облавтодор ВАТ ДАК «Автодор», довідка № 219 від 03.03.17 р.); методологія оцінки потенційних постачальників за критеріальним вибором найвигіднішої пропозиції закупівель (Запорізька атомна електрична станція ДП НАЕК «Енергоатом», акт про впровадження в господарську діяльність №07-42/51011 від 21.03.18 р.); інструментарій автоматизованого обліково-аналітичного забезпечення управління (ДП «Вуглесинтезгаз України» НАК «Нафтогаз України», довідка № 117-03 від 15.04.18 р.); методичний інструментарій державного аудиту публічних закупівель та методичні підходи до виконання контрольних дій на засадах ризик-орієнтованого підходу (ГО «Асоціація закупівельників України», довідка № 2-05 від 18.05.16 р.); контрольна парадигма на основі ризик-орієнтованого підходу та інструментарій оперативного контролю та моніторингу безпеки інформаційних систем (ГО «Асоціація інноваційної та цифрової освіти», довідка № б/н від 19.07.18 р.).

4. На рівні закладів вищої освіти: методичні підходи для формування інформаційних баз даних державного контролю й аналізу системи публічних закупівель використовуються у навчальному процесі, методичному забезпеченні дисциплін «Фінансовий аналіз та звітність», «Правове забезпечення аудиту: національний та зарубіжний досвід» (Інститут післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, довідка № 234/н37 від 19.06.17 р.).

Основні положення і висновки дисертаційної роботи доповідалися, обговорювалися та отримали позитивну оцінку на 16 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Це свідчить про достовірність наукових положень та підтверджує практичну цінність проведених досліджень.

6. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Основні положення та найважливіші результати дисертаційного дослідження опубліковані автором в 38 наукових працях загальним обсягом 42,99 друк. арк. (особисто автора – 42,8 друк. арк.), з яких 1 одноосібна монографія (28,25 друк. арк.), 22 статті загальним обсягом 12,29 друк. арк. у наукових виданнях (з них 4 у наукових періодичних виданнях інших держав; 11 - у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 6 - у наукових фахових виданнях України), 16 тез доповідей і матеріалів міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій загальним обсягом 2,45 друк. арк. (особисто автора - 2,36 друк.арк.).

7. Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації та чинним вимогам.

Автореферат за своїм змістом відповідає основним положенням дисертації, відображає її структуру та логіку викладення матеріалу. Наукова новизна та висновки, зазначені в авторефераті відповідають аналогічним розділам дисертаційної роботи. Автореферат за змістом та формою відповідає чинним вимогам.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У дисертації, що рецензується, поряд з позитивними оцінками мають місце недоліки та дискусійні положення, які потребують уточнення та додаткових коментарів під час захисту.

1. Схвально оцінюючи запропоновану автором методику аналізу публічних закупівель (табл. 3.8, с.193; табл.2 с.20 автореферату та рис.7 с.22 автореферату), вважаю, що робота виграла б за умови деталізації розробленої загальної структурно-логічної схеми аналізу напрямами аналізу для двох ієрархічних рівнів (макрорівня – рівня держави та макрорівня – рівня конкретного контракту), котра включала би крім запропонованих автором показників (ефективності державних закупівель, активності учасників державних закупівель, ризику державних закупівель), ще показники для проведення структурно-динамічного аналізу обсягів державних закупівель, динамічний аналіз рівня публічних закупівель у ВВП країни, показники результативності проведення публічних торгів та показники конкуренції в системі ProZorro.
2. Визнаючи необхідність та важливість автоматизації облікового процесу, якому присвячено параграф 2.3., його матеріал тематично вибивається за змістом із загальної структури дисертації, і має непряме відношення до процедур публічних закупівель. Вважаю, що інформація про порядок обліку запасів і витрат може бути використана окремими підприємствами-учасниками публічних закупівель лише при обґрунтуванні ціни на продукцію, товари, роботи, послуги, а при аналізі результативності закупівель ніяк не використовується. Для підвищення змістовності інформаційної бази при здійсненні закупівель за державні кошти більш корисним було б розроблення окремих форм облікових та необлікових типових форм звітності, наприклад, про якісні характеристики продукції, що пропонується постачальниками. Уніфікація подібних форм в межах окремих товарних груп спростила би процес збору і автоматизації необхідної інформації про споживчі

характеристики продукції при проведенні порівняльного аналізу їх якості і конкурентоспроможності.

3. Потребує додаткового обґрунтування і пояснень механізм використання моделей для прогнозування прийнятної цінової вартості при здійсненні публічних закупівель (параграф 3.3). В ньому автором запропоновано робочі документи державного аудитора, зокрема: «Інструменти оцінки управління та забезпечення аналізу закупівель», «Оцінка концепції аналітичної моделі та її архітектури», «Оцінка побудови і розвитку аналітичної моделі», «Оцінка аналітичних даних для планування закупівель», «Оцінка якості припущень в аналітичному моделюванні». Проте матеріал містить лише теоретичні викладки щодо оцінки достовірності та дієвості всіх аналітичних моделей загалом, без прив'язки до проблематики дослідження – прогнозування прийнятної цінової вартості при здійсненні публічних закупівель. Тому їх не можна називати робочими документами державного аудитора. Такі регламенти можуть бути використано абсолютно до всіх аналітичних моделей незалежно від предмету дослідження та його цілей. Для ілюстрації методики прогнозування автору потрібно було б розробити аналітичну модель (на основі кореляційно-регресійного аналізу), що включала би конкретні показники, що впливають обсяги публічних закупівель, або обґрунтовують прийнятну ціну, і на її основі зробити прогнозні оцінки на конкретному цифровому прикладі.
4. Цілком підтримуючи дисертанта в частині необхідності використання економіко-математичних методів в аналітичних дослідженнях, які посилюють доказовість авторських пропозицій, вважаю, що ним не достатньо аргументована предметна сфера використання результатів дослідження з використанням критерію Кайзера та графіку «кам'янистого осипу» для прийняття управлінських рішень в сфері державних закупівель. Так, в табл. 3.1 та 3.2 не зазначено, які саме фактори корелюють з аналізованими показниками, що ускладнює сприйняття інформації та можливість використання зазначеного підходу в практичній діяльності аналітика чи аудитора при реалізації контрольних функцій ефективності державних закупівель.
5. Автором запропонована концепція державного аудиту державних закупівель, яка розглядається як різновид (форма) контролю, проте в роботі не чітко розмежовані відмінності між цими поняттями. Додаткового уточнення сутності потребують також терміни «публічні

закупівлі», «державні закупівлі» та «закупівлі за державні кошти», які в роботі за текстом іноді ототожнюються.

6. В окремих розділах дисертації зустрічається порушення логіки і послідовності викладення матеріалу, зокрема в четвертому розділі, присвяченому питанням контролю, автор повертається до функцій державних закупівель, їх впливу на економіку країни, обґрунтовує ключові елементи системи державних закупівель, які було б доречно висвітлювати в першому теоретичному розділі, присвяченому саме цим питанням. Аналогічно, аналітичні дослідження обсягів державних закупівель, наведені в параграфі 4.2 (присвяченому контролю) доцільно було б включити до параграфу 1.1, в якому ці питання вже розглядалися. Перший розділ дисертації включає параграф, присвячений ролі контролю в управлінні державними закупівлями, водночас, в четвертому розділі, знову піднімаються аналогічні питання.
7. Окремі авторські методологічні розробки носять загальний теоретичний характер без чіткої ув'язки з предметною сферою дослідження. Наприклад, в таблиці 3.7 під назвою «Перелік формул статистичного оцінювання ефективності державних закупівель» наведено показники і алгоритми їх розрахунку, зокрема: «середнє квадратичне відхилення результату», «варіація відхилення результату», «дисперсія результату», «середня арифметична результату», які можуть бути використані при дослідженні будь-якого економічного явища чи процесу, проте специфічних показників, що характеризують саме ефективність державних закупівель, не наведено.
8. В роботі мають місце окремі несуттєві технічні помилки:
 - у підписах окремих рисунків та таблиць не указано авторство або джерело, не вказані одиниці виміру (рис.3.18 – 3.22; рис.3.28 – 3.29;) або не указано дату (рис.3.21, рис.3.26 – 3.27), що ускладнює сприйняття ілюстративного матеріалу.

Проте, зазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Доповнюючи об'єктивну характеристику складності теми дослідження та її масштабність, вони підкреслюють важливість, актуальність та необхідність подальших досліджень даної проблематики. Вагомий внесок дисертанта в розвиток методології та організації аналізу і контролю закупівель за державні кошти не підлягає сумніву.

9. Висновки щодо відповідності дисертації встановленим вимогам та її загальна оцінка.

Дисертаційна робота Письменної Марії Сергіївни на тему: «Методологія та організація аналізу і контролю закупівель за державні кошти», представлена на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) є самостійним закінченим науковим дослідженням, має теоретичну і практичну цінність.

Зважаючи на наукову новизну, актуальність, теоретичне та практичне значення дослідження, вважаємо, що дисертаційна робота Письменної Марії Сергіївни є такою, що відповідає пп. 9, 10, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами і доповненнями), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).

**Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку в кредитних
і бюджетних установах
та економічного аналізу
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана»**

І.М. Парасій-Вергуненко

«___» _____ 2018 року

